

Polazeći od činjenice da je prevencija, sprječavanje, otkrivanje i suzbijanje nasilja među djecom i mladima od opšteg društvenog interesa, a prihvatajući obaveze iz člana 19. Konvencije o pravima djeteta koji glasi “Države ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja brine o djetetu.”, škola _____ usvaja

PROTOKOL O PREVENCIJI I POSTUPANJU U SLUČAJEVIMA NASILJA MEĐU I NAD DJECOM

Član 1.

Ovim Protokolom utvrđuju se postupci za uspostavljanje reakcije cijele škole kako bi se djelovalo na sprječavanje, identifikaciju, prijavljivanje i istraživanje u svim slučajevima međuvršnjačkog i svakog drugog oblika nasilja u obrazovnom sistemu u vrijeme održavanja odgojno-obrazovnog procesa u zgradi škole i školskom dvorištu; u vrijeme održavanja rekreativne nastave, ekskurzija, izleta i sličnih aktivnosti koje organizuje škola.

Član 2.

U cilju zaštite i bezbjednosti učenika, Škola preduzima slijedeće mjere:

1. Dežurstvo nastavnika i pomoćno-tehničkog osoblja;
2. Osiguranje učenika;
3. Druge mjere u cilju zaštite bezbjednosti učenika, utvrđene Zakonom i opštim aktima Škole.

Član 3.

U postupku propisivanja i izvršavanja mjera zaštite i bezbjednosti učenika, Škola saraduje sa:

1. Roditeljima/starateljima učenika (u daljem tekstu:roditelji)
2. Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK(u daljem tekstu Ministarstvo);
3. Centrom za socijalni rad,
4. Ministarstvom unutrašnjih poslova.

1. Saradnja sa roditeljima učenika

Član 4.

1. Roditelji su obavezni osigurati da dijete redovno pohađa školu tokom perioda trajanja obaveznog obrazovanja, u skladu sa Zakonom.
2. Ukoliko roditelji blagovremeno ne obavijeste Školu o razlogu izostanka učenika, razrednik je dužan da uspostavi kontakt sa roditeljima ukoliko učenik duže od 5 dana ne pohađa nastavu. Razrednik je dužan da obavijesti stručnu službu škole i roditelje učenika o promjenama koje su uočene u ponašanju učenika, a koje ukazuju na mogućnost ugrožavanja zdravlja i bezbjednosti učenika.
3. Razrednik je dužan da vodi urednu evidenciju o učenicima koja sadrži: adresu, kućni broj telefona i broj mobilnog telefona roditelja.

2. Saradnja sa Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK

Član 5.

U saradnji sa Ministarstvom Škola se stara da se odgojno-obrazovni proces nesmetano realizira, te da sveukupni odnosi učesnika nastavnog procesa budu takvi da učenici škole budu zaštićeni od svih oblika diskriminacije i nasilja.

3. Saradnja sa Centrom za socijalni rad

Član 6.

Kada zaposlenici Škole (nastavnici, stručni saradnici) uoče promjene u ponašanju i učenju učenika i u slučaju konstatacije da ne postoji dovoljna briga i nadzor u porodici, Škola je dužna da se obrati Centru za socijalni rad u cilju preduzimanja mjera radi pružanja pomoći učeniku iz svog djelokruga rada.

U cilju prevencije nasilja škola saraduje sa svim bitnim akterima koji se bave rješavanjem ove problematike – Domom zdravlja, UKC-om, i drugim zdravstvenim institucijama.

4. Saradnja sa Ministarstvom unutrašnjih poslova

Član 7.

Ovaj vid saradnje odvija se prvenstveno kroz kontinuirani obilazak škole i školskog okruženja od strane patrole MUP-a, radi kontrolisanja uslova za nesmetan rad Škole i sprečavanja nastanka potencijalnih problema. Školski policajac (policajac zadužen za područje u kome se nalazi Škola), dužan je da ostvaruje, zajedno sa direktorom škole, saradnju sa Odjeljenjem za maloljetničku delinkvenciju, kojoj se prijavljuje svaka situacija u Školi ili u ponašanju učenika koja može dovesti do delikventnog ponašanja, kako bi se spriječila na vrijeme i time ostvarila bezbjednost drugih učenika Škole.

U vrijeme drugih školskih aktivnosti (ekskurzije, izleti, rekreativna nastava i sl.) Škola postupa u skladu sa Načelima za organiziranje izleta, ekskurzija i logorovanja učenika osnovnih i srednjih škola.

5. Dežurstvo u školi

Član 8.

Dežurstvo u Školi izvode dežurni nastavnici, pomoćno tehničko osoblje i dežurni učenici u skladu sa organizacijom rada škole. Dežurstvo počinje 15 minuta prije početka nastave, a završava se 15 minuta poslije završetka nastave, a pravila dežurstva regulirana su drugim aktima škole.

Član 9.

Škola je dužna da obezbijedi postojanje kompleta za prvu pomoć u školi i da obezbijedi njegovu dostupnost svim zaposlenim u školi u obje smjene.

U slučaju povrijeđivanja učenika Škola (dežurni nastavnici, razrednik ili rukovodstvo škole) je dužna da obezbijedi stručnu ljekarsku pomoć učeniku ukoliko je ona neophodna, i da o povredi učenika odmah obavijesti roditelje.

II ZAŠTITA DJECE OD NASILJA

Član 10.

Škola je dužna da obezbijedi uslove za zaštitu djece od svih oblika nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja. Zaštita djece od nasilja obuhvata mjere i postupke u slučaju pojave nasilja među djecom, nasilja od strane odrasle osobe zaposlene u školi i nasilja od strane odrasle osobe koja nije zaposlena u školi.

O problemu nasilja u koje su uključena djeca redovito izvještavati roditelje i djecu te ih poticati da prijavljuju nasilje, a tokom nastavnih i izvannastavnih aktivnosti promovirati modele nenasilne komunikacije, međusobne tolerancije i uvažavanja, organiziranjem tribina, roditeljskih sastanaka, satova razredne zajednice, učeničkih priredbi, objavama na oglasnoj ploči škola ili na drugi primjeren način

U sve aktivnosti vezane uz sprečavanje nasilja koje uključuje djecu potrebno je uključiti djecu i mlade, te roditelje, zakonske zastupnike, odgojno-obrazovne stručnjake i ostale stručne osobe kao aktivne sudionike i partnere, kako bi se dugoročno promovirala načela nenasilja, kao preduvjeta kvalitetnog i sigurnog odrastanja djece.

Stručni saradnici škole u skladu sa Godišnjim programom rada, organiziraju edukaciju razrednika o prevenciji nasilja (realizacija radionica za učenika i roditelje). Razrednici su obavezni u toku godine realizirati radionice o prevenciji nasilja (za roditelje – na roditeljskim sastancima i za učenike na satovima odjeljenjskih zajednica).

OBLICI NASILNOG PONAŠANJA

Član 11.

Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko nasilno ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno sa ciljem povređivanja, a koje se, nezavisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i održava neravnotežan odnos snaga- jači protiv slabijih ili grupa protiv pojedinca. Postoji više oblika nasilnog ponašanja, a najčešći oblici su: fizičko, psihičko i seksualno međuvršnjačko nasilje.

Nasiljem među djecom i mladima smatra se:

- **namjerno uzrokovani fizički napad** u bilo kojem obliku, na primjer udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično, bez obzira da li je kod napadnutog djeteta nastupila fizička povreda ili ne,
- **psihičko i emocionalno nasilje** prouzrokovano ponavljanim ili trajnim negativnim postupcima od strane jednog djeteta ili više djece. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrdnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz grupe kojoj pripada ili isključivanje i zabranjivanje učestvovanja u različitim aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili bola, širenje glasina sa ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređen položaj, kao i sva druga ponašanja počinjena od djeteta i mlade osobe, kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.
- **seksualno nasilje** podrazumjeva svaki vid verbalnog, gestovnog ili fizičkog kontakta sa seksualnim sadržajem, sa ciljem uznemiravanja i namjernog nanošenja fizičke ili duševne boli i sramote djetetu ili mladima.

NAJČEŠĆI ZNACI DA JE DIJETE ŽRTVA NASILJA:

- dijete mijenja ponašanje – umorno je, povučeno, ne spava dobro, nema apetita, plače, oštro odgovara na pitanja, razdražljivo je;
- mokri u krevet, ima noćne more;
- mijenja uobičajeni put kretanja do škole i natrag;
- vrijeđa, udara, naglih je reakcija;
- kasni u školu, kasno izlazi iz škole;
- ima ogrebotine i modrice, pocijepanu odjeću;
- nastoji da izbjegne neke predmete (npr. Tjelesni odgoj);
- ima glavobolje, žali se na bol u stomaku;
- zaboravno je, smušeno, odsutno;
- knjige i lične stvari mu „nestaju“;
- boji se iznenadnih zvukova, mraka, fizičkog kontakta;
- nervozno je, grize nokte;
- školski uspjeh slabi;
- traži dodatni novac za džeparac.

NAJČEŠĆI ZNACI UPOZORENJA DA SE DIJETE NASILNO PONAŠA:

- Uživa u osjećanju moći i kontrole
- Pokušava da vlada i /ili manipuliše drugima

- Fizički je veći/veća i snažniji /snažnija od svojih vršnjaka
- Impulsivan/impulsivna je
- Izgleda kao da mu/joj je drago zbog tuđeg straha, neprijatnosti i bola
- Djeluje kao da nema dovoljno saosjećanja i sažaljenja prema drugima
- Izgleda kao da koristi i zlostavlja druge da bi dobio/la ono što želi
- Brani svoje loše postupke tvrdnjama da su ih drugi "zaslužili", da su "tražili vraga" ili ga /je "izazvali"; sukob je uvijek tuđa "krivica"
- Dobro skriva svoje loše postupke ili ih sprovodi tamo gdje nema odraslih
- Optužuje druge za svoje probleme
- Odbija da preuzme odgovornost za svoje loše ponašanje
- Ne izgleda kao da se kaje zbog svojih loših postupaka
- Laže da bi se izvukao/izvukla iz nevolje
- Pokazuje dozu nadređenosti- kao da je uvijek u pravu
- Testira autoritet tako što čini manje prekršaje, a zatim čeka da vidi šta će autoritet učiniti
- Zanimaruje, odnosno krši, školska i /ili odjeljska pravila
- Prema odraslima je najčešće prkosan/a i suprotstavlja im se
- Snalažljiv/snalažljiva je
- Djeluje nedruštveno ili se loše uklapa u društvo
- Teško se uklapa sa drugima
- Ostaje miran/mirna tokom sukoba u koje je direktno umješšan/umješšana
- Ima blisku mrežu prijatelja sastavljenu od nekoliko prijatelja(ustvari"sljedbenika/sljedbenica" ili "zamjenika/zamjenica") koji ga/je prate u svemu što poželi da radi
- Možda ima problema u školi ili kod kuće; ne umije da rješava probleme.

1. MJERE PREVENCIJE

Član 12.

Radi sprečavanja svih vrsta nasilja, Škola je dužna da primjenjuje mjere čiji su ciljevi:

- stvaranje i njegovanje klime prihvatanja, tolerancije i uvažavanja;
- uključivanje svih interesnih grupa (djeca, zaposleni u školi, roditelji, lokalna zajednica) u donošenje i razvijanje programa prevencije;
- podizanje nivoa svijesti za prepoznavanje nasilja;
- definisanje postupaka za zaštitu od nasilja i reagovanja u situacijama nasilja;
- informisanje svih interesnih grupa o postupcima zaštite,
- unapređivanje kompetencije svih interesnih grupa za uočavanje i rješavanje problema nasilja

Član 13.

Mjere prevencije škola je dužna da planira Godišnjim programom rada, a na osnovu analize učestalosti slučaja nasilja, zastupljenosti različitog oblika nasilja, broja povreda, sigurnosti školskog objekta i dvorišta i sl.

2. MJERE INTERVENCIJE

Član 14.

Saznanje o nasilju - otkrivanje, odvija se:

- Opažanjem ili dobijanjem informacija da je nasilje u toku;
- Sumnjom da se nasilje dešava na osnovu prepoznavanja spoljašnjih znakova ili specifičnog ponašanja djeteta i porodice ili putem povjeravanja neposredno od samog djeteta ili posredno od treće osobe (vršnjaka, roditelja...)
- Kutija povjerenja

Član 15.

Svaki/a zaposlenik/ca u ustanovi koji ima saznanje da je nasilje u toku dužan je da reaguje tako što će prekinuti nasilje ili pozvati pomoć, ukoliko procijeni da samostalno ne može da prekine nasilje.

OBAVEZE ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Član 16.

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju prisutni zaposlenik/ca dužan/dužna je:

- a) odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilno postupanje prema djetetu, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih zaposlenika odgojno - obrazovne ustanove ili po potrebi pozvati nadležnu Policijsku stanicu
- b) ukoliko je dijete povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne liječničke pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, odvesti ili osigurati odvođenja djeteta od strane stručne osobe liječniku, te sačekati liječnikovu preporuku o daljnjem postupanju i dolazak djetetovih roditelja ili zakonskih zastupnika
- c) odmah po prijavljenom nasilju o tome obavijestiti roditelje djeteta ili zakonske zastupnike, te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima koje je do tada doznala i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti
- d) po prijavi, odnosno dojavi nasilja odmah obaviti razgovor s djetetom koje je žrtva nasilja, a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće. Ovi razgovori s djetetom obavljaju se uvijek u prisutnosti nekog od stručnih zaposlenika odgojno-obrazovne ustanove, a na način da se postupaju posebno brižljivo, poštujući djetetovo dostojanstvo i pružajući mu podršku
- e) roditeljima ili zakonskim zastupnicima djeteta koje je žrtva vršnjačkog nasilja dati obavijesti o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći djetetu u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje, a s ciljem pomoći i osnaživanja djeteta
- f) obaviti razgovor s drugom djecom ili odraslim osobama koje imaju spoznaju o učinjenom nasilju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja
- g) ukoliko se radi o posebno teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje može izazvati traumu i kod druge djece, koja su svjedočila nasilju, savjetovati se s nadležnom stručnom osobom ili službom zbog pomoći djeci, svjedocima nasilja
- h) u slučaju vršnjačkog nasilja što hitnije obaviti razgovor s djetetom koje je počinilo nasilje uz pristnost stručne osobe, ukazati djetetu na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, te ga savjetovati i poticati na promjenu takvog ponašanja, a tokom razgovora posebno obratiti pažnju iznosi li dijete neke okolnosti koje bi ukazivale da je dijete žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj porodici ili izvan nje
- i) u tom slučaju odmah izvijestiti centar za socijalni rad, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje izvijestiti policiju ili druge nadležne institucije, a odgojno-obrazovna ustanova će poduzeti sve mjere za pomirenje djece i za stvaranje tolerantnog, prijateljskog ponašanja u odgojno-obrazovnoj ustanovi
- j) pozvati roditelje ili zakonske zastupnike djeteta koje je počinilo nasilje, upoznati ih s događajem, kao i s neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja, savjetovati ih s ciljem promjene takvog ponašanja djeteta, te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar škole ili izvan nje (centri za socijalni rad, zdravstvene ustanove za zaštitu djece, porodična savjetovališta i slično) i izvijestiti ih o obavezama odgojno-obrazovne ustanove da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalni rad, policiji ili drugim nadležnim ustanovama

- k) o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim opažanjima sačiniti službene zabilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka koje će se dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima.

NIVOI NASILJA I ODGOJNO - DISCIPLINSKE MJERE

Član 17.

(Nivoi nasilja i odgojno-disciplinske intervencije)

(1) Razvrstavanje nasilja na nivoe ima za cilj osiguranje ujednačenog postupanja u situacijama nasilja kada su akteri učenici/učenice (učenik/ učenica - učenik/učenica, učenik/učenica -zaposlenik/zaposlenica)

(2) Isti oblici nasilja mogu se pojaviti na više nivoa, ali se razlikuju u intenzitetu, stepenu rizika, učestalosti, posljedicama i učesnicima. (oblici nasilja prvog nivoa i odgojni rad)

(1) Oblici nasilja prvog nivoa

- a) oblici fizičkog nasilja: guranje, štipanje, grebanje, gađanje, čupanje, ujedanje, saplitanje, šutiranje, prljanje, uništavanje stvari
- b) oblici psihičkog nasilja: omalovažavanje, ogovoranje, vrijeđanje, nazivanje pogrđnim imenima, psovanje, etiketiranje, imitiranje
- c) oblici socijalnog nasilja: dobacivanje, podsmijavanje, isključivanje iz grupe ili zajedničkih aktivnosti, favoroziranje na osnovu različitosti, širenje glasina
- d) oblici seksualnog nasilja: neumjesno dobacivanje sa seksualnom porukom, psovanje, lascivni komentari, širenje priča, etiketiranje, seksualno nedvosmislena gestikulacija
- e) oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija i drugih komunikacijskih programa: uznemirujuće pozivanje, slanje uznemirujućih SMS, MMS poruka i nedoličnog komuniciranja putem društvenih mreža

(2) Na prvom nivou razrednik/razrednica samostalno poduzima aktivnosti u saradnji sa roditeljima u smislu pojačanog odgojnog rada sa učenicom/učenicom ili grupom učenika/učenica i (ili) odjeljenskom zajednicom.

(3) Ako se nasilno ponašanje ponavlja, ako odgojni rad ne daje rezultate, ako su posljedice teže, ako je u pitanju nasilje od grupe prema pojedincu ili ako isti učenik trpi ponovljeno nasilje, škola intervenira aktivnostima predviđenim na drugom, odnosno trećem nivou.

Član 18.

(Oblici nasilja drugog nivoa i odgojni rad)

(1) Oblici nasilja drugog nivoa

- a) oblici fizičkog nasilja: šamaranje, udaranje, gaženje, cijepanje odjeće, zatvaranje, pljuvanje, otimanje i uništavanje imovine, izmicanje stolice, čupanje za uši i kosu
- b) oblici psihičkog nasilja: ucjenjivanje, prijetnje, napravedno kažnjavanje, zabrana komuciranja, isključivanje, manipuliranje emocijama
- c) oblici socijalnog nasilja: spletkarenje, uskraćivanje pažnje od grupe (ignoriranje), neuključivanje, neprihvatanje, manipuliranje ponašanjem, iskorištavanje
- d) oblici seksualnog nasilja: seksualno dodirivanje, pokazivanje pornografskog materijala, pokazivanje intimnih dijelova tijela, svlačenje
- e) oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija: namjerno oglašavanje, snimanje i slanje video zapisa, zloupotreba blogova, foruma za čatanje, snimanje pojedinaca kamerom protiv njihove volje, snimanje (kamerom) nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika

(2) Na drugom nivou, aktivnosti poduzima razrednik/razrednica u suradnji sa stručnim/stručnom saradnikom/com (pedagog/ pedagogica) i direktorom/ direktoricom, uz obavezno učešće roditelja u smislu pojačanog odgojnog rada. Ukoliko pojačani odgojni rad nije djelotvoran, pokreće se odgojno-disciplinski postupak i izriče mjera u skladu sa zakonskim propisima.

Član 19.

(Oblici nasilja trećeg nivoa i odgojni rad)

(1) Oblici nasilja trećeg nivoa

- a) oblici fizičkog nasilja: tuča, davljenje, bacanje, prouzrokovanje povreda, uskraćivanje hrane i sna, izlaganje niskim temperaturama, napad oružjem
- b) oblici psihičkog nasilja: zastrašivanje, ucjenjivanje uz ozbiljnu prijetnju, iznuđivanje novaca ili stvari, ograničavanje kretanja, navođenje na korištenje narkotičkih sredstava i psihoaktivnih supstanci, uključivanje u destruktivne grupe i organizacije
- c) oblici socijalnog nasilja: prijetnja, izolacija, maltretiranje pojedinaca i grupe od grupe, organiziranje zatvorenih grupa (klanova) koje ima za posljedicu povrjeđivanje drugih
- d) oblici seksualnog nasilja: zavođenje od punoljetnih osoba, podvođenje, zloupotreba položaja, navođenje, iznuđivanje, prinuda na seksualni čin, silovanje, incest
- e) oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija: snimanje nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika sa nasilnim sadržajima, dječija pornografija

(2) Na trećem nivou aktivnosti poduzima direktor/direktorica sa stručnim timom uz obavezno angažiranje roditelja i nadležnih organa, organizacija i službi (centar za socijalni rad, zdravstvene službe, policija, Disciplinski centar i druge organizacije i službe)

(3) Na ovom nivou obavezan je odgojni rad koji je po intenzitetu primjeren potrebama učenika, kao i pokretanje odgojno-disciplinskog postupka i izricanje mjera u skladu sa zakonskim propisima.

(4) Ako je za rad sa učenicom angažirana i druga ustanova ili služba, škola ostvaruje saradnju s njom i međusobno usklađuju aktivnosti.

Član 20.

(Proces pomirenja)

(1) Učesnicima u sukobu se može ponuditi pomirenje za koje mora postojati saglasnost svih strana u sukobu.

(2) Proces pomirenja vodi stručni saradnik ili u izuzetnim slučajevima osoba obučena za ovu vrstu djelovanja.

ULOGE I ODGOVORNOSTI ZAPOSLENIKA/ZAPOSLENICA I UČENIKA/UČENICA U SITUACIJAMA NASILJA

Član 21.

(Vođenje evidencije)

Zaposlenici/zaposlenice i učenici/učenice posmatrači u ustanovi u obavezi su da vode evidenciju o pojavama nasilja, u skladu sa odredbama Protokola.

U cilju vođenja evidencije o pojavama nasilja koristimo tri obrasca : Zapisnik o postupanju (Obrazac br.1) , Evidentni list prijava slučajeva nasilja koje uključuje djecu (Obrazac br.2), Tabelu za prikupljanje podataka o opaženim oblicima nasilnog ponašanja (Obrazac br.3).

Član 22.

(Dužnost zaposlenika/zaposlenica škole)

U slučaju nasilja i zlostavljanja među učenicima/učenicama u školi svi zaposlenici/zaposlenice su dužni/dužne:

- a) odmah prekinuti nasilno ponašanje (odvojiti učenike/učenice na način da stanu između učesnika sukoba, od ostalih učenika/učenica zatražiti da se razidu, koristeći miran, ali odlučan ton)
- b) pružiti pomoć povrijeđenom/povrijeđenoj učeniku/učenici
- c) obavijestiti razrednika/razrednicu o događaju, potom obavijestiti i stručnog/stručnu saradnika/ saradnicu ili direktora/direktoricu

Član 23.

(Dužnost direktora/direktorice, razrednika/razrednice, stručnog tima, učenika/učenica i ostalih zaposlenika/zaposlenica škole)

1) Posebne dužnosti u sprečavanju i rješavanju situacije s nasiljem proizilaze iz prava i obaveza koja određuje opis poslova određenog radnog mjesta:

- a) direktor i sekretar škole su zaduženi za: upoznavanje sa odredbama pravila škole i odredbama ovog Protokola, usklađivanje postojećih akata škole, obavezno učešće u proceduri kada je u pitanju nasilje nad učenicima/učenicama, prijavljivanje nasilja te praćenje i vrednovanje poduzetih mjera u zaštiti učenika/učenica
- b) dežurni/dežurna nastavnik/nastavnica je zadužen/zadužena za vlastito upoznavanje sa odredbama pravila škole i ovog Protokola, dežurstvo u skladu sa rasporedom, uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutno djelovanje, obavještanje razrednika/ razrednice, evidentiranje slučaja u knjigu dežurstva, saradnju sa stručnom službom škole
- c) razrednik/razrednica je zadužen/zadužena za vlastito upoznavanje sa odredbama pravila škole i ovog Protokola, uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutno djelovanje, razgovor sa učenicima i prikupljanje informacija o nasilnom događaju, informiranje roditelja i razgovor s njima, praćenje efekta poduzetih mjera, evidentiranje slučaja i vođenje dokumentacije o tome, komuniciranje s relevantnim ustanovama, po potrebi uz saglasnost sa direktorom/direktoricom, saradnju sa stručnom službom
- d) predmetni/predmetna nastavnik/nastavnica je zadužen/zadužena za vlastito upoznavanje sa odredbama pravila škole i ovog Protokola »uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja i trenutno djelovanje, informiranje razrednika/ razrednice
- e) stručni tim je zadužen za učešće u obuci za zaštitu učenika/učenica od nasilja i mirnog rješavanja sukoba, organiziranje upoznavanja učenika/učenica, roditelja i lokalne zajednice sa pravilima škole i ovim Protokolom, izradu i koordinaciju i realizaciju programa prevencije nasilja u školi, pružanje pomoći i podrške učenicima/učenicama, roditeljima zaposlenicima/zaposlenicama škole, učesnicima/učesnicama i svjedocima nasilja, obavljanje konsultacija, predlaganje zaštitnih mjera i praćenje efekata uvedenih mjera, saradnju sa drugim ustanovama, po potrebi i uz saglasnost direktora/direktorice.
- f) učenici/učenice trebaju biti upoznati sa odredbama pravila škole i ovog Protokola, uočavati nasilno ponašanje, prijaviti nasilno ponašanje razredniku/razrednici, dežurnom nastavniku/nastavnici ili drugom zaposleniku/ zaposlenici škole, učestvovati u mjerama prevencije i zaštite
- g) pomoćno i tehničko osoblje obavezno je dežurati po rasporedu, uočavati nasilje i u kriznim situacijama odmah intervenirati, informirati dežurnog nastavnika/nastavnicu

Član 24.

Dužnost vršnjačkih pomagača i dežurnih učenika

- a) Reaguju u situaciji nasilja (nivo1).
- b) Evidentiraju slučaj u tabeli za prikupljanje podataka o opaženim oblicima nasilnog ponašanja (Obrazac br.3)
- c) Pregledaju sadržaj kutije povjerenja (zajedno sa stručnom službom)
- d) Dežurni učenici koji imaju saznanje da je nasilje u toku dužni su reagovati tako što će pozvati pomoć, ukoliko procijene da samostalno ne mogu da prekinu nasilje, odmah prijaviti slučaj nasilja (neposredno ili posredno) dežurnim nastavnicima i razredniku/razrednici, ili bilo kojem drugom zaposleniku koji se zatekne u blizini.

Član 25.

(Postupak prijave nasilja)

- (1) Nasilje su dužni prijaviti svi učenici/učenice, zaposlenici/ zaposlenice, dežurnim nastavnicima.
- (2) Dežurni/dežurni nastavnici pozivaju roditelje telefonski (na kućnu adresu, radno mjesto, mobilni telefon).
- (3)Ukoliko je time situacija riješena svi daljnji koraci se ne poduzimaju.
- (4)Ukoliko nije moguće stupiti u kontakt s roditeljem obavještavaju se stručni/stručna saradnik/saradnica.
- (5) Nakon toga obavještava se direktor/direktorica.
- (6) Krajnja mjera je pozivanje policije.

(7) O provedenom postupku dežurni nastavnici vode zapisnik koji mora sadržavati datum, imena osoba škole i ostalih uključenih osoba, ime djeteta, kraći opis situacije i korake postupanja, sat i ime osobe koja je izvršena telefonski i rješenje situacije (Obrazac br.1.)

Član 26.

(Postupanje u slučaju kada je dijete emocionalno uznemireno, te u slučaju nasilja među djecom)

- a. ako nastavnik ne može smiriti dijete u učionici treba ga izvesti van iz učionice uz obavezno osiguranje druge osobe
- b. u slučaju nasilja među djecom nastavnik treba odmah poduzeti sve mjere kako bi se zaustavilo i prekinulo aktualno nasilno ponašanje, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć stručnih saradnika
- c. po dojavi nasilja potrebno je odmah obaviti razgovor s djetetom koje je žrtva nasilja (stručni suradnici), obavjestiti roditelje (ili skrbnike), te pružiti pomoć djeci svjedocima nasilja
- d. potrebno je što hitnije razgovarati s djetetom koje je počinilo nasilje uz prisutnost stručne osobe, pozvati roditelje ili zakonske zastupnike djeteta koje je počinilo nasilje, upoznati ih s događajem, te savjetovati.

Član 27.

(Postupanje škole u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje u porodici)

(1) U slučaju da neki zaposlenik/zaposlenica škole dobije informaciju ili ima sumnju da je učenik/učenica unutar porodice izložen/izložena nasilju, svjedoči nasilnom ponašanju nekog člana/članice porodice ili ima saznanje da je zamenaren, dužan je odmah o tome obavijestiti razrednika/razrednicu, direktora/direktoricu ili stručnog/stručnu saradnika/saradnicu.

(2) U slučaju nasilja u porodici direktor/ direktorica i stručni saradnici dužni su:

- a) obaviti razgovor s učenikom/učenicom, te ga upoznati sa daljnjim postupcima
- b) pozvati učenikove roditelje na razgovor i upoznati ih sa saznanjima i informacijama koje zaposlenici/zaposlenice škole imaju, ako je dijete zlostavljao jedan roditelj, upoznati s time drugog roditelja
- c) upozoriti roditelje na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati ih o obavezi škole da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalni rad, policiji
- d) ako su roditelji spremni na saradnju uključiti ih u savjetovanje unutar škole ili im preporučiti odgovarajuće ustanove
- e) ako roditelji odbiju saradnju o tome informirati centar za socijalni rad
- f) ako je učeniku/učenici potrebna pomoć ili pregled liječnika/liječnice, roditelj ide sa učenikom/učenicom (ako je dostupan i ako ne postoji sumnja da je on zlostavljač) i (ili) predstavnik centra za socijalni rad, izuzetno, ako je zdravstvena intervencija hitna, učenika/ učenicu liječniku/liječnici vodi razrednik/ razrednica ili stručni saradnici.
- g) tokom razgovora s učenikom/učenicom voditi službenu zabilješku koju uz direktora/direktoricu i razrednika/razrednicu potpisuje stručni/stručna saradnik/saradnica koji/koja vodi razgovor
- h) škola je dužna saradivati s centrom za socijalni rad i djelovati usklađeno u cilju dobrobiti učenika

3) Škola identifikuje, a ne ispituje, niti dokazuje zlostavljanja i zanemarivanja u okviru porodice, jer su ti zadaci u nadležnosti drugih institucija, kao što je Centar za socijalni rad. Prilikom konsultacija sa saradnicima, svi zaposlenici škole, obavezni su poštovati princip povjerljivosti informacija, kao i princip zaštite najboljeg interesa djeteta.

Član 28.

(Postupanje škole u slučaju nasilja prema učenicima/učenicama od strane odrasle osobe u školi (nastavnika/nastavnica, roditelja, drugih zaposlenika/zaposlenica i nepoznatih osoba)

(1) U slučaju da učenik/učenica doživljava nasilje od odrasle osobe u školi (nastavnika/ nastavnica, roditelja, drugih zaposlenika/ zaposlenica i nepoznatih osoba) prisutni zaposlenik/zaposlenica škole je obavezan/obavezna:

- a) odmah prekinuti nasilno ponašanje prema učeniku/učenici
- b) ako u tome ne uspije odmah pozvati direktora/ direktoricu, stručnog/stručnu saradnika/ saradnicu ili drugog zaposlenika/zaposlenicu škole, kao bi se prekinulo nasilno ponašanje prema učeniku/učenici

- c) direktor/direktorica u što kraćem roku treba obavijestiti policiju
- d) pokrenuti odgovarajući disciplinski postupak prema zaposleniku/zaposlenici

(2) U slučaju da postoji sumnja ili je učenik/ učenica doživio nasilje od odrasle osobe u školi redosljed postupanja je sljedeći:

- a) stručni/stručna saradnik/saradnica je dužan/dužna obaviti razgovor sa učenikom/učenicom po saznanju o događaju s ciljem informiranja o činjenicama, normaliziranju osjećaja učenika/ učenice i sprečavanju dugoročnih posljedica traume, te tokom razgovora voditi zabilješke koju uz direktora/direktoricu potpisuje stručni/ stručna saradnik/saradnica
- b) kad stručni/stručna saradnik/saradnica obavi razgovor s učenikom/učenicom, direktor/ direktorica treba o događaju odmah obavijestiti roditelje i pozvati ih da učenika odvedu kući, te ih informirati o eventualnoj potrebi uključivanja djeteta i roditelja u savjetovanje i stručnu pomoć u školi ili van škole
- c) u slučaju da je učenik/učenica ozlijeđena treba ga odvesti na liječnički pregled uz pratnju roditelja (ako je dostupan) ili predstavnika/ predstavnice škole
- d) direktor/direktorica je dužan/dužna upozoriti osobu koja se ponašala nasilno na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, te je informirati o njegovoj/njenoj obavezi da slučaj prijavi policiji

Član 29.

(Postupanje škole u slučaju nasilja prema zaposlenicima/zaposlenicama škole od strane učenika/učenica)

U slučaju da je zaposlenik/zaposlenica škole doživio/doživjela nasilje ili prijetnju nasiljem od učenik/učenice škole, zaposlenik/zaposlenica o tome treba obavijestiti direktora/direktoricu ili stručnog/stručnu saradnika/saradnicu koji će:

- a) razgovarati s učenikom/učenicom u prisustvu razrednika/razrednice i voditi službenu zabilješku o razgovoru
- b) odmah obavijestiti roditelje učenika/učenice, te ih upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja
- c) prema učeniku/učenici poduzeti odgovarajuće odgojno-disciplinske mjere
- d) uključiti učenika u stručni tretman u školi ili u dogovoru s roditeljima u ustanovi izvan škole
- e) po potrebi obavijestiti policiju
- f) ako je riječ o prijetnjama nasiljem ili o nasilju u školi, zbog čega je škola uključila i policiju, o takvim situacijama je potrebno pismenim putem obavijestiti nadležno Ministarstvo

Član 30.

(Postupanja u slučaju sukoba s roditeljem/ roditeljima ili međusobni sukob roditelja)

Mjere koje se primjenjuju kod svakog sukoba s roditeljem

- a) nastavnik će pokušati smiriti roditelja, ali ne pred djecom ili drugim roditeljima, već ga odvesti na drugo mjesto i osigurati drugu osobu iz škole za pomoć kod djece
- b) zavisno o problemu o kojem je riječ može se pozvati i odgovorna osoba ili roditelja uputiti na razgovor s odgovornom osobom zaduženom za problem (direktor/direktorica, stručni/stručna saradnik/saradnica)
- c) u slučaju fizičkog napada roditelja na nastavnika/nastavnicu ili pomoćno osoblje potrebno je pozvati policiju - bilo ko iz ustanove
- d) odmah po prestanku slučaja potrebno je sačiniti zapisnik i navesti očevice
- e) nikad ne komentirati trenutnu situaciju pred djecom ili drugim roditeljima

Član 31.

(Postupanje i mjere u slučaju sukoba među zaposlenicima/zaposlenicama)

- a) rješavanje konflikta verbalnom ili fizičkom agresijom među zaposlenicima/zaposlenicama nije dozvoljeno i treba biti regulirano odredbama povrede radne obveze, pravilnikom o radu ustanove
- b) ukoliko je došlo do konflikta, potrebno je odmah udaljiti ih od djece i roditelja, a ako to nije moguće potrebno je smanjiti tenzije i odgoditi raspravu
- c) zaposlenici/zaposlenice ustanove pozivaju direktora/direktoricu, a ako ga/je nema, stručnog/stručnu saradnika/saradnicu koji/ koja će individualno razgovarati s osobama uključenim u sukob
- d) o događaju je potrebno sačiniti zapisnik
- e) direktor/direktorica je dužan/dužna pokrenuti odgovarajući disciplinski postup

OSTALE AKTIVNOSTI I OBAVEZE ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

Član 32.

(Čuvanje dokumentacije)

Direktor/ica škole čuva Zapisnike o učinjenom nasilju (obrazac br.1).

Svaki razrednik je u obavezi da vodi Evidentni list prijava slučajeva nasilja koje uključuje djecu (Obrazac br.2). Mjesečno original dostavlja pedagogu/pedagogici škole, a kopiju zadržava za razrednu evidenciju.

Svaka odjeljska zajednica određuje učenike/učenice promatrače koji vode evidenciju o opaženim oblicima nasilja u svojoj odjeljskoj zajednici (Obrazac br.3). Najmanje jednom mjesečno, a po potrebi i češće - posmatrač predstavlja prikupljene podatke na času odjeljske zajednice bez navođenja imena učesnika u nasilju.

Na kraju svakog polugodišta kopije Obrasca 3. svaka odjeljska zajednica dostavlja pedagogu/pedagogici škole.

Član 33.

(Stupanje Protokola na snagu)

Ovaj Protokol stupa na snagu osmog dana od dana usvajanja od strane Školskog odbora.

Oblici nasilja koji se prate:

- udaranje, guranje, šutiranje, davljenje, čupanje, zatvaranje i zaključavanje, otimanje ličnih stvari; uništavanje ličnih stvari; vrijeđanje, ismijavanje, omalovažavanje, prijetnja, isključivanje iz grupe ili društva, ogovaranje, širenje laži o drugoj osobi, nagovaranje drugih da se ne druže sa određenom osobom, dodirivanje nekog protiv njegove volje, upućivanje vulgarnih riječi, pokazivanje vulgarnih slika...

Šta posmatrači trebaju znati

- U svakom odjeljenju se odredi jedan učenik – posmatrač koji će zabilješke voditi u pripremljenoj tabeli. Bitno je naglasiti da se:
 - posmatranje vrši samo u svom odjeljenju;
 - posmatraju se ponašanja u učionici, na odmoru, školskom dvorištu...
- Najmanje jednom mjesečno, a po potrebi i češće - posmatrač predstavlja prikupljene podatke na času odjeljenske zajenice bez navođenja imena učesnika u nasilju;
- Uz pomoć razrednika, po potrebi i pedagoga, učenici razgovaraju o opaženim nasilnim ponašanjima, njihovim uzrocima i posljedicama. Ne vrši se nikakav pritisak i ne kažnjavaju se učenici koji su se nasilno ponašali već se pokušava doći do uzroka i posljedica nasilnog ponašanja. Na ovaj način djeca uče o drugačijem (nenasilnom) rješavanju problema.
- Ukoliko se desi da akteri sukoba nisu iz tog odjeljenja onda se odredi vrijeme za rješavanje problema uz prisustvo tog učenika i njihovog razrednika i pedagoga.
- Važno je naučiti djecu da se o događajima, u okviru kojih se desilo nasilje, razgovara onda kada su prisutni svi učenici u tom odođaju.